

SERAFÍ, Pere (2001): *Poesies catalanes*, edició crítica de Josep Romeu i Figueras. Barcelona: Editorial Barcino, 482 p. (Els Nostres Clàssics. Col·lecció B, 21).

Els estudis sobre la lírica catalana del segle *xvi* han avançat força durant els darrers vint anys i, així, gràcies a aportacions com les d'Albert Rossich sobre la introducció de la mètrica italiana, les de Joan Fuster, Eulàlia Duran, o Marinela Garcia quant a la projecció de l'obra de March, les edicions crítiques de textos fetes per Max Cahner (Anyes) o Vicent J. Escartí (March/Romaní), les d'Antoni Ferrando sobre la poesia de certamen, els estudis i anàlisis de textos de Joan Alegret, August Bover o Pep Valsalobre, o l'avaluació de l'interès de l'obra d'un poeta, com la de Narcís Figueres sobre F. Calça, entre altres treballs, s'hi han obert noves vies d'aproximació i d'estudi que ens han aclarit no pocs dubtes i ombres sobre l'activitat poètica d'aquella centúria.

Malgrat tot el que s'hi ha avançat, hi havia —hi ha— una línia de treball que presentava alguns buits notables: l'edició crítica de l'obra d'alguns dels poetes significatius. La sola absència d'una antologia bàsica de la poesia d'aquest segle, feta amb cara i ulls, continua sent inexplicable. En aquest context, la manca d'una edició crítica de l'obra lírica de Pere Serafí, segurament el poeta català més representatiu del cinc-cents per la diversitat de tradicions estètiques que palesa la seua obra, era rutilant i clamorosa.

Recordaré tan sols que, des de l'antologia del poeta feta per Joan Teixidor, l'any 1935 (que incloïa 23 composicions), fins a l'aparició d'una nova mostra, preparada per August Bover, el 1987 (fins aquest moment l'edició més representativa, amb 78 composicions), havien passat més de cinquanta anys. Després d'aquesta notable divulgació de la lírica de Serafí, és cert que s'han realitzat algunes aportacions importants, però sempre d'abast restringit. Així, l'any 1993, l'Associació de Bibliòfils de Barcelona havia fet una reproducció facsímil de l'edició prínceps de 1565, i l'any 1997, el segon volum de l'*Antologia de Poetes Catalans. Del segle *xvi* a Verdaguer*, preparada per Giuseppe Grilli, incloïa setze composicions de Serafí. Res més. És per tot això que cal manifestar

la nostra alegria davant de l'edició crítica de les *Poesies catalanes*, de Pere Serafí, feta per Josep Romeu i Figueras, que ara ens ocupa.

És ociós presentar, ara i aquí, el professor Romeu i Figueras perquè ha exercit el seu mestratge, directament o amb els seus estudis, sobre diverses generacions d'investigadors, i ha col·laborat els *ER* durant anys. Únicament diré que és un dels millors coneixedors de la lírica catalana medieval i moderna, i particularment de la dels segles xv i xvi. De tots els investigadors que he citat al començament, segurament, és el més representatiu i un dels que més regularment s'ha ocupat de la lírica cincenista. A més a més, és un especialista plenament qualificat per a realitzar aquesta edició, no sols per la seua llarga experiència en l'edició de textos antics (vegeu, p.e., *Corpus d'antiga poesia popular*, 2000), sinó també, i sobretot, perquè el pintor poeta Serafí ha estat una constant en la seua recerca des de fa 30 anys, pel cap baix, i hi ha fet aportacions decisives (a tall d'exemple, vegeu *Poesia popular i literatura*, 1974, i *Poesia en el context cultural del segle xvi al xviii*, 1991). Els seus estudis anteriors —sense deixar de banda les aportacions d'alguns dels altres especialistes esmentats— han estat la base d'aquesta edició crítica, la qual hem de rebre amb entusiasme pel que té d'aportació sòlida al coneixement del poeta i de la poesia del nostre segle xvi.

Romeu i Figueras ha bastit l'edició a partir de l'exemplar de l'edició prínceps conservat a la British Library, i ens l'ofereix de la manera següent: una extensa introducció, l'edició de les 169 composicions del poeta pintor Pere Serafí, sis apèndixs, una bibliografia, un índex de primers versos, un altre onomàstic i, finalment, un glossari. Quant al primer apartat, l'estudi introductor, cal qualificar-lo de completíssim atès que ens ofereix, d'una banda, la biografia del poeta, i de l'altra, un estudi molt minuciós de la seua obra, en el qual analitza l'ambient social reflectit en la lírica de Serafí, el context cultural, els gèneres i temes de les composicions, les formes mètriques i les fonts possibles de les composicions. Cal remarcar l'interès que ofereix l'acurat estudi del context cultural, la temàtica i l'anàlisi dels esquemes mètrics que fa servir Serafí, ja que permeten valorar plenament el poeta i situar la seua producció en la cruïlla de corrents lírics del segle xvi i, sobretot, la seua concepció de l'amor, a cavall entre Petrarca i March. La introducció es complementa amb una descripció codicològica de l'exemplar a partir del qual es fa l'edició i una explicació dels criteris seguits per Romeu.

A continuació se'ns presenten les composicions de Pere Serafí, encapçalades per dues reproduccions preses de l'original: la de la coberta de 1565, que ací obri pràcticament el primer llibre d'amors, i la segona, que dóna pas a les obres espirituals. L'aparat crític que acompanya cada poema constitueix una mostra feaent de la saviesa i l'experiència del curador, dels anys que ha dedicat a l'estudi de l'obra del pintor poeta, també conegut com «lo Grech». Cadascuna de les composicions va acompanyada amb una descripció del gènere emprat, de l'estrofisme i esquema mètric, d'una breu descripció del tema tractat, característiques del poema, aclariments lèxics i fraseològics, localització de tota mena de fonts, relacions amb altres composicions, o variacions respecte a l'edició original. No cal dir que tot aquest aparat crític il·lumina la lectura i comprensió de cadascun dels poemes, sobretot perquè ens permet situar-los en el context de la poesia del seu temps.

L'edició de les composicions catalanes incloses en l'edició prínceps s'arrodoneix amb sis apèndixs que inclouen altres composicions disperses del poeta o que li són atribuïdes: 1, el sonet de Serafí que aparegué en l'edició dels poemes d'Ausiàs March de 1560; 2, una composició incompleta de Pere Serafí musicada per Pere Alberch Vila; 3 i 4, còpies dels poemes LIX i LXXXIV fetes pel també poeta Galceran Durall que es conserven a la Biblioteca de Catalunya; 5, còpia d'una composició popular que figura en les cobertes de l'exemplar de l'edició prínceps que es conserva a la Biblioteca de Catalunya i que fou atribuïda al poeta; i 6, vuit composicions castellanes atribuïbles a Serafí, més dues traduccions castellanes de Francesco Petrarca.

Finalment, com ja he esmentat, l'edició incorpora una bibliografia posada al dia; un índex de primers versos de les composicions de l'edició prínceps i la seua correspondència amb la numeració que li ha estat atorgada en aquesta nova edició; un índex onomàstic, que inclou tant les referències als personatges contemporanis que apareixen en els poemes, com els mitològics o els de

les fonts crítiques i lexicogràfiques que fa servir en l'aparat crític. Es clou amb un glossari de mots que l'editor considera que necessiten un aclariment particular, atès el sentit singular que el poeta els atorga en cadascun dels contextos concrets dels versos, i que ajuda a fer més comprensibles els versos.

Després de la descripció del contingut de l'edició és palès que ens trobem davant d'una contribució filològica de primer ordre fet que, fonamentalment, resideix en dos aspectes: d'una banda, l'edició rigorosa de les composicions que integren l'edició de 1565, que supera de lluny totes les edicions parcials que s'havien fet al llarg dels segles XIX i XX, i que ens permet l'accés directe a l'obra de Seraffí; de l'altra, el treball immens de Romeu en l'aparat crític que, pel que fa a l'estudi retòric, temàtic i de fonts i contextual, és realment excepcional.

Afegiré, a més, que l'edició, no sols ens permet avaluar més clarament els encerts, les limitacions, manlleus o còpies de Pere Seraffí, i entreveure el context *retòric* i cultural en què va viure, sinó que també, de retruc, ens il·lumina una mica més la cruïlla cultural i lírica que és el segle XVI europeu en general, i el català en particular.

Comptat i debatut, crec que cal agrair a Josep Romeu i Figueras l'enorme treball que hi ha esmerçat i felicitar-lo per un resultat tan satisfactori del seu esforç. Alhora, cal que felicitem la Fundació Jaume I i l'Editorial Barcino, perquè han incorporat aquesta obra a la col·lecció "Els Nostres Clàssics" i l'han feta més gran amb l'edició acurada d'un altre dels clàssics catalans, tal com la va imaginar el seu fundador, Josep Maria de Casacuberta, a la memòria del qual Romeu ha volgut endreçar el resultat del seu treball. Finalment, també cal que ens felicitem tots els que ens dediquem a investigar sobre qualsevol aspecte de la filologia, de l'edat moderna en general, i del segle XVI en particular, perquè estic convençut que a partir d'ara disposem d'una eina de referència obligada.*